

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 1

Рівне – 2013

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 1 - Рівне: РДГУ, 2013 – 203 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович академік-секретар відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім.

Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна - доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна - доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович - доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна - доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна - кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 29 листопада 2013 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

УДК [159.923:316.454.52]:378

К.В.ДЖЕДЖЕРА

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МОЛОДИХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Резюме. У статті здійснено аналіз комунікативних проблем молодих викладачів вищих навчальних закладів, розкриті певні можливості розв'язання цих проблем.

Ключові слова: професійно-педагогічне спілкування, труднощі спілкування, дефіцитне спілкування, дефектне спілкування, деструктивне спілкування, комунікативний бар'єр.

Постановка проблеми. У сучасній теорії і практиці вищої освіти все помітніше стає проблема професійно-педагогічного спілкування. Як засвідчують дослідження (В. Айнштейн, І. Булах, І. Зязюн, Т. Іванова, О. Крушельницька, Г. Микитюк, Л. Подоляк, В. Семиченко, О. Сидоренко, В. Юрченко), цей феномен є основою науково-педагогічної діяльності викладача, а його розвиток становить необхідним аспектом професіоналізації педагога.

Актуальність професійно-педагогічного спілкування останнім часом зростає з причини активізації комунікативних процесів у країні і світі, що зумовлює необхідність удосконалення спілкування в усіх сферах суспільного життя.

Значущість проблеми посилюється ще й у зв'язку зі зміною освітніх орієнтирів, їх переорієнтації на технології гуманізації та особистісне зростання учасників навчально-виховного процесу (Г. Балл, І. Бех, А. Богуш, І.Зязюн), що зумовлює необхідність широкого використання особистісно орієнтованих підходів.

Означені обставини спричинили суттєву зміну поглядів на сутність професійно-педагогічного спілкування. Нині наукові обґрунтування цього феномена спираються на засади взаємодії і діалогу, засновані на принципах поваги, рівності, відкритості, довіри, сприяння саморозвитку особистості (Н. Волкова, О. Завальнюк, Т. Дуткевич, В. Кремень, М. Матвєєва, В. Федорчук). Виявлені положення дають змогу трактувати професійно-педагогічне спілкування як широкий спектр педагогічно доцільних контактів викладача – суб'єкта навчально-виховного процесу з іншими його суб'єктами, спрямованих на регулювання відносин між ними у контексті сприяння всебічному розвитку особистості студента та реалізації завдань професійної підготовки.

Проте ці безумовно цінні ідеї не завжди втілюються у практику вищих навчальних закладів принаймні з двох причин: по перше, з причини збереження стереотипів авторитарної, «силової» педагогіки, сформованих під впливом об'єктивних суспільних чинників; по-друге, з причини недостатньої розвиненості особистісних можливостей викладачів, зокрема початківців. Обидві тенденції негативно позначаються на перебігу навчально-виховного процесу. А як слушно зазначає Т. Іванова, «якщо спілкування є неправильним за своєю психолого-педагогічною формою, це може призвести до ускладнення відносин між учасниками й погіршити процес діяльності, що відіб'ється і на її результатах» [2; 26].

Зазначимо, що це питання вже є предметом наукових досліджень і висвітлюється в аспектах підготовки педагога до міжособистісної взаємодії (Ю. Костюшко), подолання її протиріч та бар'єрів у педагогічному спілкуванні (Л. Подоляк, В. Юрченко), аналізу і розв'язання педагогічних конфліктів (Н. Пов'якель, І. Середницька, І. Соколова, М. Станкін, В. Чудновський).

Однак зважаючи на його складність та багатоаспектність, ми визначили **метою** нашої статті здійснення аналізу суб'єктивних комунікативних проблем молодих викладачів вищих навчальних закладів, які перешкоджають реалізації професійно-педагогічного спілкування зі студентами, отже, уповільнюють процес професіоналізації.

Виокремлення таких проблем проводилося на основі спостережень, анкетування, тестування та бесід з молодими викладачами вищих навчальних закладів м. Рівне (всього 40 осіб) за класифікацією, охарактеризованою В. Куніциною, Н. Казариною та В. Погольшею [3, 343 – 412].

Відповідно нами було виявлено чотири групи проблем, які мали місце у спілкуванні молодих викладачів: труднощі професійно-педагогічного спілкування, дефектне спілкування, дефіцитне спілкування, деструктивне спілкування.

Як виявилось в ході дослідження, найчисленнішу та найвиразнішу групу складають мотиваційно-змістові та процесуальні труднощі професійно-педагогічного спілкування молодих викладачів. До них передусім належать сором'язливість та ригідність, які були властиві майже третині учасників дослідження.

Проведене опитування засвідчило, що переживання цих труднощів супроводжувалося нервово-психічним напруженням, яке позначалося на ефективності перебігу емоційно-вольових та пізнавальних процесів, на якості мовленнєвої діяльності. Так, 35% викладачів-початківців скаржилися на тривогу, розгубленість, невпевненість, які нерідко виникали перед заняттями. У 22,5% опитаних від хвилювання погіршувалася пам'ять, через що вони були змушені користуватися записами під час занять; знижувалася продуктивність мислення.

Стан хвилювання у 20% респондентів нерідко зростав до стану неспокою-тривоги, що виникав у зв'язку з очікуванням можливих труднощів та неприємностей на кшталт: бути невідповідним очікуванням з боку колег та студентів; не викликати у студентів інтересу до проблеми, що викладається; втратити авторитет; бути нездатним налагодити контакт зі співрозмовниками, зберегти їх увагу тощо. Такі викладачі вирізнялися низькою самооцінкою невпевненістю в собі, що супроводжувалася переживанням страху перед вірогідними проблемами, занепокоєнням з приводу свого становища.

Ці явища позбавляли професійно-педагогічне спілкування гнучкості, призводили до розвитку системи психологічного захисту, отже, робили його дефектним. Як наслідок, у професійно-педагогічному спілкуванні мали місце приписування співрозмовникам (зокрема студентам) неіснуючих думок, потреб, невірна інтерпретація мотивів їх дій та вчинків.

Характерною для спілкування 20% молодих викладачів була невисока якість мовлення. До числа основних причин, які зумовлювали це явище, належали:

- нормативні, зокрема лексичні порушення мовлення;
- недостатній лексичний ресурс, зокрема обмежений професійний тезаурус;
- обмеженість або надмірність поданої студентам інформації;
- недостатньо сформований теоретичний рівень мовлення;
- акцентована релевантність, що полягає у прагненні не відхилитися від теми;

- недостатня релевантність, пов'язана з різноманітними відхиленнями від теми;
- порушення логіки викладення навчального матеріалу;
- відсутність експресії під час спілкування;
- недостатньо виразна модалність висловлення;
- переважна монологічність мовлення;
- тяжіння до рольового, а не до особистісного спілкування;
- вербальна агресія;
- відсутність виробленого стилю спілкування.

Означені труднощі поглиблювалися ще й унаслідок недостатнього рівня оволодіння невербальними засобами спілкування. Так, переважна більшість молодих викладачів (67,5%) виявилися досить обмеженими у використанні мови тіла (зокрема жестів і пантоміміки), авербальних дій з предметами, просодики (зокрема у виборі варіантів темпу мовлення, гучності, наголошування), екстралінгвістики (передусім використання пауз), простору (вибору дистанції та розміщення студентів під час занять), візуального контакту. Це позбавляло їх спілкування емоційної насиченості, зменшувало можливості для виявлення свого ставлення до змісту спілкування та до його учасників.

Зниження результативності педагогічної комунікації зумовлювало і не завжди вдале використання арт-ефектів. Наші спостереження дали змогу констатувати збереження в певній частині (37,5%) молодих викладачів елементів студентської субкультури, що позначалося на зовнішньому вигляді, який практично нічим не відрізнявся від студентського. З одного боку, така демократичність зовнішності допомагала їм подолати перепони у спілкуванні зі студентами, з іншого – спонукала студентів до сприйняття викладача як недавнього студента, який ще не є професіоналом.

Ми стикнулися і з іншими відхиленнями в цьому аспекті, які негативно позначалися на формуванні оптимально сприятливого образу педагога: надмірним використанням дорогих прикрас або яскравої біжутерії (10% молодих викладачів), невдалим поєднанням кольорів, фактури, доповнень до одягу (7,5% викладачів), нехтуванням своєю зовнішністю (2,5% досліджуваних).

Водночас нами було встановлено брак поінформованості та уваги з боку молодих викладачів щодо засобів невербального спілкування. На питання анкети про їх різновиди всі респонденти назвали лише жести і міміку і визнали, що не володіють достатніми вміннями для їх ефективного використання та інтерпретації, не завжди проєктують власні та аналізують чужі невербальні повідомлення.

Зазначимо, що у спілкуванні викладачів мають місце й такі різновиди труднощів, як порушення та комунікативні бар'єри.

Порушення професійно-педагогічного спілкування, зумовлені особистісними якостями викладачів (авторитарністю, егоїзмом, нещирістю, підозрілістю, зверхністю, поблажливістю, запобігливістю тощо), виявлялися передусім у ставленні до студентів. За словами опитуваних, ті чи інші названі аспекти бувають присутніми в їх діяльності. Наші спостереження засвідчують, що різні види порушень мали місце у спілкуванні 15% молодих викладачів і спричиняли їх неадекватні реакції на комунікативні ситуації: дратівливість, використання як «силових» методів впливу на студентів, так і м'яких способів своєрідної «купівлі» прихильності.

Проте, як виявилось, учасники дослідження найчастіше стикаються з комунікативними бар'єрами (труднощами, зумовленими їх мотиваційно-операціональними, індивідуально-психологічними та соціально-психологічними особливостями [1, 15]).

Проведене опитування засвідчило наявність комунікативних бар'єрів у професійно-педагогічному спілкуванні всіх його учасників.

Молоді викладачі стикалися з різними комунікативними бар'єрами. За словами опитуваних, їх спілкуванню зі студентами найбільше заважають бар'єр авторитету, бар'єр нерозуміння, а також інтелектуальний та емоційний бар'єри.

Перший з них є споконвічною проблемою переважної більшості молодих фахівців, яким перешкоджає їх вік. Адже відомо, що соціальна оцінка людини суттєво залежить від її соціального статусу, який, в свою чергу, визначається не тільки майстерністю викладача, а його посадою, вченим ступенем, вченим званням, яких викладач досягає з віком. У нашому опитуванні встановлено, що цю перешкоду прагнуть подолати 80% респондентів.

Помітною перешкодою для 87,5% опитуваних були й такі взаємопов'язані між собою бар'єри, як бар'єр нерозуміння та інтелектуальний бар'єр. Отримані дані дали змогу встановити, що найхарактернішими причинами їх виникнення є недостатній рівень володіння навчальним матеріалом, недостатній рівень розвиненості умінь щодо його підготовки для подачі студентській аудиторії та взаємодії з нею, недостатня розвиненість культури мовлення, зокрема в контексті відповідності літературним нормам, чіткості структури повідомлення, доступності, послідовності та аргументованості викладу, оптимальності використовуваної термінології, виразності.

60% молодих викладачів вказали на труднощі, пов'язані з виникненням емоційного бар'єра між ними і студентами. Здебільшого він з'являється з причин неприйняття відмінного від власного емоційного стану студента (студентів) та недостатньо розвинених механізмів саморегуляції, з допомогою яких можна подолати емоційне збудження, пригнічення, упередження тощо, досягти необхідного рівня витримки.

Нерідко згадані обставини призводили до парадоксу – в умовах гіперспілкування, яким визначається педагогічна діяльність, молоді викладачі стикалися з його дефіцитом (дефіцитним спілкуванням) і почували себе ізольованими як в емоційному, так і в соціальному плані. Не маючи достатніх комунікативних умінь, вони нерідко стикалися з певним неприйняттям з боку колег і студентів, переживали незадоволення такими відносинами.

Так, у ході бесід визнали себе самотніми 15% опитуваних. З допомогою тесту «Ви самотні» [4, 213] ми встановили, що самотність у професійному оточенні становить проблему для значно більшого числа молодих колег (42,5%). Проведений тест уможливив з'ясувати деякі причини переживання такого стану. До них передусім належали відсутність гармонії у відносинах з іншими викладачами і студентами, відсутність серед них справжніх друзів. У зв'язку з цим, як стверджують опитувані, їх не знають і не оцінюють «по-справжньому», вони не почувать себе своїми ні в педагогічному, ні в студентському колективі.

Водночас ми констатували наявність деякого відчуження від інших працівників і студентів, їх турбот і потреб. На нашу думку, воно виникає внаслідок охарактеризованих переживань і викликає певну дезорганізацію спілкування.

Взаємини молодих викладачів з іншими представниками професійного оточення ускладнюються ще й через присутність у них деструктивних елементів (деструктивного спілкування): маніпуляцій, агресивно-конфліктної поведінки.

Отримані дані дали змогу встановити присутність маніпуляцій у спілкуванні 37,5% респондентів, які прагнули зробити домінуючим один з аспектів спілкування. Переважно вони вдавалися до таких маніпуляцій, як створення значущого власного образу, опис труднощів, які чекають на студентів під час вивчення та їх дисципліни, складання заліку чи екзамену. Проте не маючи достатнього досвіду маніпуляцій, вони нерідко або ігнорували, або неадекватно оцінювали такі необхідні об'єкти маніпулювання, як потреби та інтереси співрозмовників, їх переконання, установки та самооцінки, спосіб мислення, групові норми. У зв'язку з цим здійснені маніпуляції виявилися малоефективними.

Серйозну проблему для 12,5% опитуваних становили конфлікти, які виникали переважно на рівні спілкування зі студентами. Їх причини вони вбачали передусім у небажаних студентів працювати згідно вимог, у порушенні ними дисципліни.

Бачиться доцільним підкреслити, що цю проблему треба аналізувати глибше – з боку обізнаності викладачів в галузі конфліктології, розвиненості практичних умінь щодо вибору оптимальної стратегії поведінки під час конфлікту та ефективних шляхів його розв'язання. Так, на питання стосовно сутності конфлікту ми отримали однозначну відповідь про те, що це явище вирізняється загостренням відносин між учасниками спілкування. Однак, ми помітили утруднення в формулюванні відповідей на питання, які вимагали характеристики причин, різновидів, форм та динаміки педагогічних конфліктів, вироблення порад з приводу пошуку рішення з розв'язання конкретних конфліктних ситуацій.

У сучасній науковій літературі цілком справедливо обґрунтовується одна з важливих і необхідних умов ефективного педагогічної взаємодії – діалог, який вважається головною формою гуманістичного, безконфліктного, конструктивного професійно-педагогічного спілкування [5, 253]. Однак навіть за наявності опису стратегій і тактик діалогічного спілкування оволодіти ним досить складно. Для цього необхідно виробити внутрішні установки, сформовані з допомогою внутрішніх особистісних регулятивних механізмів.

Тому, на наш погляд, згадані проблеми варто розглядати системно – у контексті оволодіння молодими викладачами психологічною культурою відносин, зокрема такими її компонентами, як: обізнаність з сутністю спілкування загалом і професійно-педагогічного спілкування зокрема; розуміння й адекватна оцінка себе та інших; саморегуляція особистісних станів; регулювання взаємин з іншими.

Саме на цій основі будуть можливі глибоке усвідомлення та становлення всієї системи ставлення викладача до педагогічної діяльності та до студентів як її суб'єктів (тобто на засадах поваги, толерантності, співчутливості), досягнення особистої відповідальності за результати такої діяльності.

Викладене спонукає до висновку про необхідність поглиблення і систематизації допомоги молодим викладачам в напрямках оволодіння знаннями про професійно-педагогічне спілкування, вироблення ставлення до нього як до необхідного аспекту педагогічної діяльності, сприяння вдосконаленню саморегуляції та оволодінню зовнішньою і внутрішньою педагогічною технікою, розвитку комунікативних здібностей, умінь і навичок.

Враховуючи наявність у них певного рівня підготовки, отриманої під час навчання за освітньо-професійними програмами спеціаліста або магістра, у ході участі в науковій, навчально-методичній та інших видах діяльності факультетів і кафедр, завдяки спостереженням за діяльністю досвідчених викладачів та самоосвіті, бачиться доцільним запропонувати розв'язання означеної проблеми з допомогою клубної форми роботи і запропонувати її організацію у вигляді проблемних лекцій, лекцій-прес-конференцій, семінарів-конференцій, семінарів-дискусій, тренінгу, відвідування та проведення відкритих занять.

У такий спосіб можна сприяти ефективній професіоналізації молодих викладачів в аспекті вдосконалення теоретичних і практичних основ професійно-педагогічного спілкування зокрема і педагогічної майстерності загалом.

Викладене переконує нас у тому, що підвищення якості професійно-педагогічного спілкування молодих викладачів вищих навчальних закладів вимагає зважених і організованих підходів. Це спонукає до наступних досліджень у напрямі пошуку ефективних шляхів забезпечення професіоналізації викладачів-початківців. Зокрема викликають інтерес питання щодо удосконалення особистісних регулятивних програм, розвитку системи саморегуляції особистості та її впливу на комунікативну поведінку під час професійно-педагогічного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Залюбовская Е.В. Преодоление коммуникативных барьеров в условиях совместной деятельности / Е.В. Залюбовская: Дисс... канд. психол. наук. – М., 1984. – С. 14 – 32.
2. Иванова Т. Культура педагогического общения: Монография / Т. Иванова / Под ред. И.А. Зязюна. – К.: ЦВП, 1999. – 357 с.
3. Куницына В.Н. Межличностное общение / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погорельца. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.
4. Лабиринты одиночества. – М.: Прогресс, 1989. – С. 213.
5. Подоляк Л.Г. Психологія педагогічної взаємодії викладача зі студентами / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко // Психологія вищої школи: Підручник. – К.: Каравела, 2008. – С. 226. – 258.

Резюме. В статті здійснено аналіз комунікативних проблем молодих викладачів вищих навчальних закладів, розкриті деякі можливості рішення цих проблем.

Ключевые слова: професійно-педагогічне спілкування, труднощі спілкування, дефіцитне спілкування, дефектне спілкування, деструктивне спілкування, комунікативні бар'єри.

Summary. In the article analyzed the communicative problems of young teachers in higher education institutions, disclosed possible solutions to these problems.

Key words: vocational-pedagogical communication, communication difficulties, deficit communication, defective communication, destructive communication, communication barrier.

ЗМІСТ

Передмова

- Максименко С.Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості
- Вірна Ж.П. Аксиологічний проєкт як чинник формування соціальної зрілості жінки
- Гошовський Я.О., Гошовська Д.Т. Генетично-психологічна парадигма вивчення особистісної ідентичності педагога
- Коваленко А.Б. Особливості застосування методів активного навчання у ВНЗ
- Литвиненко С.А. Використання воркшопів у фаховій підготовці майбутніх психологів
- Павелків Р.В. Аналіз проблеми ідентичності як психологічного феномену
- Петренко О.Б. Специфіка формування професійної гендерної компетентності майбутнього вчителя.
- Сергієнко В.П., Войтович І.П., Войтович О.П. Психолого-педагогічні особливості реалізації компетентісного підходу при комп'ютерній підтримці вивчення фахових дисциплін у ВНЗ
- Ямницький В.М. Здатність до саморегуляції як основа професіоналізації спеціаліста
- Артемова О.І. Розкриття креативного потенціалу студентів вищих навчальних закладів
- Бабак К. В. Особливості психологічного супроводу професійного розвитку студентів в умовах навчання у педагогічному коледжі
- Безлюдна В.І. Готовність молоді до побудови конструктивних зв'язків з родиною
- Бойчук В.М. Розвиток тізнавального інтересу у процесі підготовки майбутнього вчителя
- Бричок С.Б. Інтерактивні методи формування творчого потенціалу особистості майбутнього педагога у процесі вузівського навчання
- Бучко В.Б. Значення взаємозв'язку студента з групою в контексті свободи Е. Фромма
- Главінська О.Д., Савуляк В.О., Емпатія як складова професійної компетентності педагога
- Головань М.С. Компетентісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти
- Грицюк І.М. Соціальні орієнтації як аксіологічне утворення професійного становлення майбутнього соціального працівника
- Дарманська І.М. Розвиток управлінської компетентності майбутніх керівників навчальних закладів (професійно-функціональний компонент)
- Демянюк О.Б. Особливості становлення та типологія образу світу у студентів: теоретичний аналіз проблеми
- Джеджеря К.В. Професійно-педагогічне спілкування як проблема професіоналізації молодих викладачів вищих навчальних закладів
- Дружиніна І.А. Професійна ідентичність майбутніх психологів як умова їх професійного зростання
- Кириченко Н.А. Свідомий вибір як чинник формування професійної ідентичності у юнацькому віці
- Корчакова Н.В. Прогностична функція особистісного само сприйняття як основа професійного розвитку студента
- Кулаков Р.С. Психологічні особливості становлення професійної ідентичності особистості
- Лук'яник Л.В. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх учителів до формування лінгвоукраїнознавчої компетенції школярів
- Маргітич К.С. Формування національної самосвідомості угромовної студентської молоді в Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ
- Михальчук Н.О. Смісл як відображення індивідуального образу світу студентів в діяльності з читання літературних творів
- Михальчук Н.О., Івашкевич Е. З. Психологічні умови ефективного засвоєння студентами іноземної мови
- Михальчук Н.О., Хупавцева Н.О. Аргументативний дискурс як механізм оволодіння студентами іноземною мовою
- Мудрик А.Б. Зміст професійної компетентності фахівця та психологічні особливості її формування у процесі вузівського навчання
- Мушкевич М.І. Психологічний супровід сім'ї з проблемними дітьми
- Ногачевська І.О. Інтерпретація художнього тексту як спосіб вдосконалення лінгвістичної освіти студента філолога
- Остапівський О.І. Взаємообумовленість професійної ідентичності та економічної свідомості студентської молоді
- Пивоварчук Т.О. Модель комунікативних здібностей студента –філолога
- Рудюк О.В. Феномен професійної ідентичності у детермінації переживання безробітними професійних криз
- Самолук А.В. Психологічне підґрунтя професійного становлення студентів-філологів
- Созонок О.С. Детермінанти розвитку психологічної культури майбутніх вчителів початкової школи
- Співак Л.М., Піонтковська Д.В. Стан вивчення проблеми національної ідентичності студентської молоді у вітчизняній психологічній науці
- Сторож О.В. Типологія творчої соціалізації особистості
- Турчина Л.І. Психосоціальний аналіз професійного самовизначення обдарованої молоді
- Фелоренко Р.П. Диструктивний вплив алкоголезалежних сімей у становленні особистості сучасного студента
- Філоненко М.М. Системний аналіз особистісного становлення майбутнього лікаря
- Хлівна О.М. Психологічна специфіка формування професійно значущих якостей майбутнього медичного працівника у вищому навчальному закладі
- Шевчук Ю. С. Подружнн сумісність сучасних сімейних пар: теоретичний аспект
- Шкарлатюк К.І. Завдання та методи тренінгу професійного самофутурування студентської молоді
- Яцюк Н.О. Роль студентського самоврядування у професійному становленні майбутніх психологів
- Ящук І.П. Формування соціальної компетентності молоді в умовах вищого навчального закладу

Доробки молодих науковців

- Бельська І.В. Особливості розуміння гендерної ідентифікації у підлітковому віці
- Богдюк М.О. Роль Інтернету у навчальній діяльності студентів
- Бурко Л.В. Психологічні аспекти діяльності фармацевта
- Вовкодавєць А.В. Вплив рівня емоційної стійкості особистості студентів на результативність їх навчальної діяльності

- [Вознюк Ю.С.](#), Психологічні механізми самоствердження юнаків
- [Волошин М.М., Назарець Л.М.](#), Аналіз взаємозв'язку тривожності та навчальної успішності студентів
- [Герман І.П.](#), Соціальний статус як чинник виникнення міжособистісних конфліктів у юнацькому віці
- [Дзюбак О.В., Назарець Л.М.](#), Психологічний аналіз професійної самореалізації студентів
- [Клубок Ю.О.](#), Самостійність як соціально-психологічний феномен
- [Корнійчук В.В.](#), Розвиток міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці
- [Кузьмік Т.О.](#), Психологічні особливості ставлення жінок до своєї зовнішності
- [Курдибаха О.](#), Особливості формування гендерної ідентичності підлітків у спілкуванні з однолітками
- [Луцик Г.О.](#), Особливості підготовки майбутніх психологів до роботи з неповнолітніми правопорушниками
- [Мазурець В.Ю.](#), Вплив стресу на розвиток психосоматичних захворювань у підлітків
- [Марчук В.С.](#), Психологічні особливості життєвих домагань майбутніх психологів
- [Мороз Т.Т.](#), Причини виникнення і перспективи попередження підліткової важковихованості
- [Навозняк Л.Л.](#), Формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами фольклору
- [Нестерук Л.В.](#), Взаємозв'язок статусних характеристик підлітків та їх схильності до узалежнень
- [Окач В.М.](#), Психологічний аналіз причин формування девіантної поведінки підлітків
- [Петренко С.В., Шахрайчук М.Й.](#), Автоматична інформаційна система управління навчальним процесом і розвиток професійної компетентності магістрантів
- [Родзяк М.М.](#), Психологічний аналіз емоційних переживань вагітних жінок
- [Солтис Г.М.](#), Психологічні особливості мотивації студентів до навчальної діяльності
- [Талайчук Т.М.](#), Психологічні особливості впливу реклами на свідомість людини
- [Усик В.С.](#), Вплив партнерських пологів на особливості психологічного клімату сім'ї
- [Целюк Л.Т.](#), Когнітивно-стильові особливості розуміння тексту студентами – філологами
- [Яблонська М.М.](#), Сучасна реклама та її вплив на розвиток учнів початкової школи
- [Відомості про авторів](#)*